

Správní soudnictví

Přednáška dne 3. 11. 2009

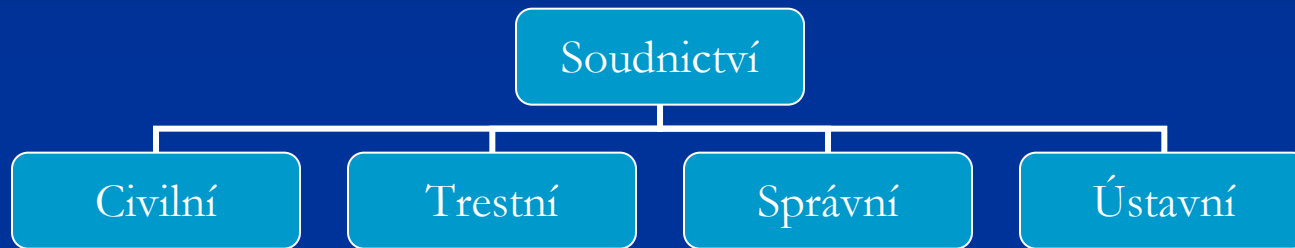
Petr Lavický

Přehled výkladu

- Teoretické a historické základy
- Platná právní úprava správního soudnictví
  - řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu
  - další druhy řízení
  - kasační stížnost

Teoretické a historické základy

Druhy soudnictví

Správní soudnictví a správní řízení

- Rozhodování správních orgánů o veřejných subjektivních právech → potřeba ochrany těchto práv nezávislým soudem
- Správní soudnictví není pokračováním správního řízení; důvody:
  - povaha státní moci
  - garance spravedlivého procesu (vč. nezávislosti a nestrannosti)
  - základní strukturální princip
  - vznik sporu až po rozhodnutí správního orgánu

Pojem správního soudnictví

- Správní soudnictví představuje
  - postup soudu a účastníků řízení (FO či PO x správní orgán)
  - při poskytování ochrany veřejným subjektivním právům osob (nejen z oblasti „správního“ práva),
  - která byla porušena zásahem správního orgánu
    - rozhodnutím
    - jinou činností, případně nečinností

Správní soudnictví v Československu

- 1867, 1875: vznik správního soudnictví v Rakousku – Uhersku
- z. č. 3/1918 Sb., o NSS a o řešení kompetenčních konfliktů
- 1952 – zrušení NSS; poté prakticky jenom věci sociálního zabezpečení
- 1992 – obnovení správního soudnictví (část V. OSŘ)
- 2001 – zrušení části V. nálezem ÚS (č. 276/2001 Sb.)
- 2003 – SŘS

Platná právní úprava správního soudnictví

Ústavní a mezinárodní prameny právní úpravy

- Čl. 36 odst. 2 **Listiny** základních práv a svobod
  - právo na přezkum rozhodnutí orgánu veřejné správy
- Čl. 6 odst. 1 **Úmluvy** o ochraně lidských práv a základních svobod
  - právo na soud ve věcech týkajících se „občanských práv a závazků“ a „jakéhokoliv trestního obvinění“
  - požadavek plné jurisdikce
- Čl. 91 a 92 **Ústavy**

Zákonné prameny právní úpravy

- Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (SŘS)
- OSŘ
- Zákon č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů

Systematika SŘS

- **Část první – Základní ustanovení**
  - Hlava I – Obecná ustanovení
  - Hlava II – Pravomoc a příslušnost soudů
  - Hlava III – Vyloučení soudců, přikázání věci jinému soudu, dožádání
- **Část druhá – Organizace**
  - Hlava I – Nejvyšší správní soud
  - Hlava II – Krajské soudy
- **Část třetí – Řízení ve správním soudnictví**
  - Hlava I – Obecná ustanovení o řízení
  - Hlava II – Zvláštní ustanovení o řízení
  - Hlava III – Opravné prostředky
- Části čtvrtá a pátá (mají pouze přechodný význam)

Organizace správního soudnictví

- Krajské soudy
  - specializované senáty
  - specializovaní samosoudci
- Nejvyšší správní soud
  - 2 kolegia (Finančně-správní; Sociálně-správní)
  - rozhoduje vždy v senátech, čítajících 3, 5, 7 nebo 9 členů
  - sjednocování judikatury
- Dva články, nikoliv dvě instance

Pravomoc I.

- Soudy ve správním soudnictví rozhodují
  - o žalobách proti **rozhodnutím** vydaným v oblasti veřejné správy správními orgány
  - o ochraně proti **nečinnosti** správního orgánu
  - o ochraně před **nezákonným zásahem** správního orgánu
  - o **kompetenčních** žalobách

Pravomoc II.

- Dále správní soudy rozhodují
  - ve věcech **volebních** a ve věcech místního referenda,
  - ve věcech **politických** stran a politických hnutí,
  - o zrušení **opatření obecné povahy** nebo jeho částí pro rozpor se zákonem
- Nikoliv o rušení podzákonných právních předpisů [srov. čl. 87 odst. 3 písm. a) Ústavy]

Základní zásady řízení

- Dispoziční zásada
  - řízení se zahajuje jenom na návrh
  - rozsah přezkumné činnosti a jeho hlediska jsou vymezena návrhem
  - omezenější uplatnění než v civilním sporu (nelze např. uzavřít smír, vzdát se nároku; žalovaný je vymezen zákonem)
- Vyšetřovací zásada
- Vyčerpání řádných opravných prostředků ve správním řízení

Řízení o žalobě proti rozhodnutí správního orgánu

Žalobní legitimace

- Žaloba směřuje proti rozhodnutí správního orgánu v oblasti veřejné správy
  - rozhodující jsou **materiální** znaky, nikoliv forma
  - musí jít o rozhodnutí o **veřejných subjektivních právech**
- Tvrzená porušená subjektivní práva mohou mít hmotněprávní i procesní povahu
- Zastaralé pojetí předmětu sporu

Žalobce

- FO či PO tvrdící zkrácení na svých právech
  - podmínkou není účastenství ve správním řízení
- Zájemník (§ 65 odst. 2)
  - musel být účastníkem správního řízení; v něm nešlo o jeho práva, tento účastník v něm hájil pouze určité zájmy (např. ekologické spolky)
- Správní orgán, nejvyšší státní zástupce, případně jiná osoba či orgán na základě § 66
- Správní úřad či orgán územního samosprávného celku podle § 67

Žalovaný

- Správní orgán, který rozhodl v **posledním stupni** nebo správní orgán, na který jeho působnost přešla
- Správní orgán:
  - § 4 odst. 1 písm. a) SŘS
  - nikoliv organizační, ale obsahové pojetí: správní orgán je souhrn určitých kompetencí

Nepřípustnost a kompetenční výluky

- § 68 a § 70 SŘS
- **Restriktivní interpretace**
- Ze soudního pravomoci **nelze vyloučit** přezkum rozhodnutí týkajících se
  - **základních práv a svobod** (čl. 36 odst. 2 Listiny)
  - **občanských práv a závazků nebo trestních obvinění** (6 odst. 1 Úmluvy)

Přezkoumání napadeného rozhodnutí

- Zásadně v mezích žalobních bodů
- Z úřední povinnosti se přihlíží k:
  - nepřezkoumatelnosti
  - nejzávažnějším vadám, jež mohly mít vliv na zákonnost (viz č. 272/2004 Sb. NSS)
  - nicotnosti
  - skutečností, k nimž z úřední povinnosti přihlíží správní orgán

Rozhodnutí o žalobě

- Odmítnutí
  - § 37 odst. 5 SŘS
  - § 46 SŘS
- Zastavení řízení (§ 47 SŘS)
- Zamítnutí žaloby
- Zrušení napadeného rozhodnutí
- Prohlášení napadeného rozhodnutí za nicotné
- Moderace výše trestu nebo upuštění od něj

Další druhy řízení

Žaloba proti nečinnosti (§ 79)

- Směřuje proti nečinnosti správního orgánu spočívající v
  - nevydání **rozhodnutí ve věci samé**
  - nevydání **osvědčení**
- Vyhovující rozhodnutí ukládá povinnost rozhodnout nebo vydat osvědčení, nikoliv k tomu, jaký má být jeho obsah

Zásahová žaloba (§ 82)

- Směřuje proti zásahu, pokynu či donucení
- Zásah
  - faktická činnost neformální povahy
  - např. faktické pokyny (typicky v dopravě), bezprostřední zásahy (při ohrožení, při demonstraci, příkazy ke zjednání nápravy), zajišťovací úkony atd.
- Žaloba je nepřípustná, pokud zásah již netrvá nebo nehrozí jeho opakování
- Nelze se domáhat ani určení nezákonnosti zásahu

Soudnictví ve věcech volebních a ve věcech místního referenda (§ 88)

- Agenda je rozdělena mezi krajské soudy a NSS (ten rozhoduje v případě parlamentních voleb a voleb do Evropského parlamentu)
- Ochrana ve věcech
  - seznamu voličů
  - registrace
  - neplatnosti voleb a hlasování
  - zániku mandátu
  - místního referenda

Řízení ve věcech politických stran a politických hnutí (§ 94)

- Určení, že **návrh na registraci**, případně návrh na registraci změny stanov nemá nedostatky (věcná příslušnost KS)
- **Rozpuštění** politické strany či hnutí, **pozastavení** nebo **znovuobnovení** jejich činnosti (věcná příslušnost NSS)

Kompetenční žaloby (§ 97)

- **Kompetenční spory:**
  - **mezi veřejnou správou a soudy;** o nich rozhoduje tzv. konfliktní senát zřízený podle zákona č. 131/2002 Sb.
  - **uvnitř veřejné správy (§ 97 SŘS)**
  - **tzv. zbytkové kompetenční spory;** o nich rozhoduje Ústavní soud (§ 120 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu)

Řízení o zrušení opatření obecné povahy (§ 101a)

- Opatření obecné povahy
  - je **správním aktem**
  - s **konkrétně určeným předmětem** (vztahuje se k určité konkrétní situaci)
  - a s **obecně vymezeným okruhem adresátů**
- Např. dopravní značení, územní plán, OOP ve věci přenositelnosti telefonních čísel

Opravné prostředky

- SŘS zná 2 opravné prostředky
  - kasační stížnost
  - návrh na obnovu řízení
- Oba opravné prostředky jsou **mimořádné**, nikoliv řádné
- Přípustnost obnovy je velmi úzce vymezena (zásahová žaloba, politické strany). Z toho důvodu dosud nebyl zaznamenán jediný přípustný návrh

Kasační stížnost

Pojem

- Směřuje proti pravomocnému rozhodnutí (rozsudku nebo usnesení) krajského soudu ve věcech správního soudnictví
- Funkčně příslušným je Nejvyšší správní soud
- Je vybudována na **kasačním systému**

Účastníci řízení

- Stěžovatel
  - žalobce, jehož žalobu KS zamítl
  - žalovaný správní orgán, vyhověl-li KS žalobě
- Všichni, kdo byli účastníky řízení před KS
- Stěžovatel musí být zastoupen advokátem

Přezkumná činnost NSS

- Nejvyšší správní soud je zásadně **vázán rozsahem** a důvody kasační stížnosti
- Ke skutečnostem, které stěžovatel uplatnil teprve po vydání napadeného rozhodnutí krajského soudu, Nejvyšší správní soud nepřihlíží

Rozhodnutí o kasační stížnosti

- Kasační princip rozhodování
  - zrušení rozhodnutí KS a vrácení věci k dalšímu řízení (nelze rozhodnutí změnit); nelze zrušit ani rozhodnutí správních orgánů
  - zamítnutí kasační stížnosti